

ГКОУ РД «Бабаюртовская средняя школа-интернат №11»

УТВЕРЖДАЮ

Директор школы: *И.М. Омаров* И.М. Омаров

«19» 09 2019 г.

Брейн-ринг

Оьтгерген

къумукъ тилден дарс

береген муаллим: Алиева З.К.

Брейн ринг

1. Гирешиив сёз
2. Къумукъ шаирлер ана тилни гъакъында.
3. Эсги сёзлер.
4. «Сыйыр бизге не бере?»
5. Капитанланы конкурсу.
6. Кроссвордланы чечив.
7. Орус сёзлени къумукъча атлары.
8. Аталар сёзлери ва айтывлар.
9. Къумукъ юртлианы атлары.
10. Капитанланы конкурсу.

Къумукъ тил -450 мингден артыкъ санаву булангъы къумукъ халкъны тили. Дюньяда къумукъ тилге ошайгъан къардаш 30 тил бар. Буссагъатгъы вакътиде Дагъыстанда 100 юрт ва 75 шагъар школаларда къумукъ тил уйрениле.Шолардан бириси –бизин макътап

Бугюн биз , яшлар, сизин булан оьтгереекбиз дарс-оюн. Оюнну аты «Брейн ринг». Шу дарсда биз сизин булан унутулгъан, янги чыкъгъан кёп къумукъ сёзлени къоллажакъбыз.

1.Мен сизге гъали охужакъман къумукъ шаирлер ана тилге багъышлап язгъан шиъруланы, сиз буса оланы авторларын айтажакъсыз.

Дюньяланы ачагъан

Алтын ачгыч ана тил.

Адам болмагъа суйсенг,

Башлап ана тилни бил.

Магъаммат Атабаев

Башлап сагъа тынглагъанман бешикте,

Башлап сени эшитгенмен анамдан.

Ана тилин анасыдай суймейген

Ана элин сюе десе инанман.

Агъмат Жачаев

Вёре сакъ! Вёре сакъ ! Къопмасын балагъ,

Къумукъ атыбызны язмасын ташгъа.

Бугюн бетибизге телмирген бала:

Ана тилибизде сёйлейик яшгъа.

Акъай Акъаев

Увуз тилим, сют ийисли ана тил,

Анам магъа этген йимик аманат.

Къысгъачлагъа салып, мени къысса да,

Бирде сагъа болмажакъман хыянат!

Патимат Абукова

2. Эсги ва аз къолланагъан сёзлер

1) Къумукъ тил дарслар Дагъыстанны нече (шагъар, юрт) школаларында
юрюле _____ 175

- 2) Язбашда чачмакъ учун гюзде сюрюлюп онгарылгъан топуракъ(ургъа)
- 3) Къомузну бѐлюклерине не деп айта(перделери)
- 4) Агъачлыкъдагъы ачыкъ ерге не деп айта(тала)
- 5) Артыкъ сувну йибермек учун къоллангъан татавул(айрыкъ)
- 6) Къапулары ёкъ абзарларда оланы орнуна салынгъан агъачлар(тогъас)
- 7) Алдынгъы эргишилер гиешген уьст опуракъ(къаптал)
- 8) Терекни бош ерине не деп айта(къувуш)
- 9) Динли , бир де гюнагъ ишни этмеген адам(супу)
- 10) Волга оьзенни къумукъча аты(Эдил)
- 11) Авлакъда къалгъан ашлыкъ(машакъ)
- 12) Гъайванны багъынчакъ сюеги(бакъайы)
- 13) Ёмакъларда кѐп ёлугъагъан халтаны аты(алабота)
- 14) Мангалайына багъып тюшген чачлагъа не деп айтыла(лепеке)
- 15) Язда гече атлар сакъланагъан башы ачыкъ бегилген ерге не деп айтыла(гѐзен)
- 16) Къумукъ халкъ къайсы къавумгъа гире(тюрк)
- 17) Ёмакъларда ёлугъагъан халтаны аты(тобургъу)
швабск
- 18) Атны бир тюгюне не деп айтыла(къыл)
- 19) Итлеге аш тѐгеген къазанны аты(шинта)
- 20) Ашлыкъны уьстюндеги япырагъына не деп айтыла(къылчыкъ)
- 21) Донгузну балаларына не деп айтыла(торайлары)
- 22) Кюрт деген недир(кѐп къар жыйылгъан ер)
- 23) Уллу къув ястыкъ(назбериш)

- 24)Тюени баласына не деп айтыла(бота)
- 25)Дон озенни кьумукъча аты(Анадол)
- 26)Кракодил деген сёзню кьумукъча аты(акъырап)
- 27)Гъайванны салмакъ учун этилген чал(загон)-(гюрен)
- 28)Бек бийик яр, тик бети булангъы къакъа(учурум)
- 29)Гиччи мююзлю гъайван(къой)
- 30)Югюрюк, яхшы чабагъан югюрюк ат(бедев)

3.«Сыйыр бизге не бере?»

Увуз бере, сют бере,

Тузлукъгъа ювурт бере.

Къаймакъ бере къанмагъа,

Къара чёрек манмагъа.

Майлы-майлы май бере,

Сари къалмукъ чай бере.

Кама бере тортлагъа,

Торта бере татмагъа.

Согъум сойса гюзлеге,

Ханц бере эт кюрзеге,
Сюзме бере сюзмеге,
Сюртмеге бере сюркюч,

Сют уютма уютгъуч.

Чуду , кюрзе этмеге
Уемабишлакъ да бере.

Айран бере-ягь бере,

Алабайгъа нагь бере,

Чий чудугъа чий бере.

Исси мичари булан

Ашама бишлакъ бере.

4.Капитанланы конкурсу

1.Йылны заманлары (гюз-осень, къыш-зима, язбаш-весна, яй-лето)

2.Дюнъяны якълары (гюнбатыш-запад, гюнтувуш-восток, къыбла-юг,
темиркъазыкъ-север)

5.Кроссвордланы чечив

6.Орус сёзлени къумукъча атлары

1.Послелог- тиркевюч

9.Прилагательное- сыпатлыкь

2.Причастие- сыпатишлик

10.Къаршыдаш- антоним

3.Междометие- уьнлюк

11.Подлежащее- иеси

1. Местоимение- орунча

12. Омоним- аваздаш

5. Существительное- атлыкъ

13. Дополнение- толумлукъ

6. Глагол- ишлик

14. Обстоятельство- гьал

7. Наречие- гьаллыкъ

15. Запятая- айыргъыч

8. Частица- гесекче

16. Предложение- жумла

17. Сказуемое- иеси

21. Синоним- маънадаш

18. Числительное- санавлукъ

22. Точка- бюртюк

19. Союз- байлавуч

23. Слог- бувун

20. Деепричастие- гьалишлик

24. Падеж- гелиш

7. Къайсы команда бир минутну ичинде къумукъ юртланы атларын яза

Юрт

авул

гент

8. Бир минутну ичинде айтывну чечип билмек.

9. Капитанланы конкурсу

1. жуманы гюнлери: итнигюн-понеделник, талатгюн- вторник, арбагюн- среда, хамисгюн-четверг, жумагюн-пятница, сонгугюн-суббота, къаттыгюн-воскресение.

2. гелишлени атлары: баш-именительный, еслик-родительный, багъым-дательный, тюшюм-винительный, ер-творительный, чыгъым-предложный.

10. Яшлар, бизин ~~макътапны~~ биринчи этажында къумукъ тилге багъышланып язылган сёзлер бар . Къайсы команда шо сёзлени эсге алып айтып болса, шо командагъа 10 балл къошула.

11. Оюнну жамын чыгъара.